

אוניברסיטת בר-אילן

לשכת

הפקולטה למדעי היהדות
רב הקמפוס

דף שבו עי

פרשת אחרי-מות

מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות
ופסח, תשס"ה

מספר

ע"ש הלנה ופאול שולמן

597

השלמה להגדת פסח לתושבי ארץ ישראל

זה זמן מה שקיימת תחושה כי שיבתנו לארץ ישראל והקמת מדינת ישראל חייבות לקבל ביטוי בכל תחומי חיינו. עלינו להכיר טובה לקדוש ברוך הוא על כל הטוב שגמלנו – ואפילו בזמנים קשים יחסית. מתוך כך נולד הדף הבא, שהוא בשימוש במשפחתי כבר מספר שנים. בני משפחה ומכרים נוספים התחילו להשתמש בו בשנים האחרונות, ובזה אני מגיש אותו לציבור הרחב של קוראי "הדף השבועי". כפי שמצוין בראש הדף, המשנה והרמב"ם קבעו שיש לדרוש בליל הסדר בפרשת "ארמי אובד אבי" עד סוף הפרשה, אך במשך כל שנות גלותנו נמנענו מלדרוש בפסוק האחרון שבפרשה: "ויביאנו אל המקום הזה, ויתן לנו את הארץ הזאת, ארץ זבת חלב ודבש". נראה כי בזמן הגלות ציון הפסוק הזה היה גם לא אמת וגם מצער מאוד בשעת שמחה. העובדה שדרשו בפסוק הזה בעבר נרמזת בפיוט ההודיה "דיינו", הבא בסיכום כל הדרשות על פסוקי "ארמי אובד אבי" והכולל את הפסקה "אילו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את בית הבחירה – דיינו" (זאת אומרת, גם בזה היה די שנכיר טובה למקום, כלשון המשך הפיוט). והפיוט מסתיים בפסקה "על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו ונתן לנו את התורה, והכניסנו לארץ ישראל, ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו". אמנם טרם זכינו לבניין בית הבחירה, אך יש לקוות כי הכרת הטוב על מה שזכינו לו תקדם אותנו גם להישג הגדול ההוא.

הדף בנוי בסגנון של הדרשות על הפסוקים הקודמים בפרשת "ארמי אובד אבי", דהיינו סגנון מעורב של – "כמו שנאמר ...", "יכול ...", "פלוגי אומר", כדי לשקף את ריבוי המקורות ואת השאיפה לקיים "כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח"¹. אחרי "חמישים ומאתיים מכות" וקודם "כמה מעלות טובות", נוסף כדלהלן, בהתאם לדברי המשנה (פסחים י, ד): "ודורש מ'ארמי אובד אבי' עד שיגמור כל הפרשה כולה". וכן פסק הרמב"ם (הלכות חמץ ומצה ז, ד), והוסיף: "וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו - הרי זה משובח".

אנו תקווה כי בעוד שנים מועטות נזכה שרוב עם ישראל יחיה בארץ ישראל ושייבנה בית המקדש בב"א.*

השלמה לסדר ליל פסח לתושבי ארץ ישראל

וַיְבִיאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת, אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ. (דב' כו: ט)

¹ על אופי הדרשות שבדרשת "ארמי אובד אבי" עיינו במאמרו של דוד הנשקה, "מדרש ארמי אובד אבי", סידרא ד (תשמ"ח), עמ' 33 - 52.

* המעוניין לקבל דף זה בצורת קובץ מחשב (PDF), להדפסת עותקים נוספים לשימוש בליל הסדר, ישלח דואר אלקטרוני לכתובת djm765@gmail.com. יש לכתוב בשורת הנושא את המילה haggada.

נִבְאָנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה - זה בית המקדש, כמו שנאמר:
לְהִיטּוֹת עֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת אֶל הַבַּיִת הַזֶּה לִלְלוֹת יוֹם, אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ 'יְהִי שְׁמִי שָׁם',
לְשִׁמּוֹעַ אֶל הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עִבְדְּךָ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה;
וְשִׁמְעֵתָ אֶל תְּחִנַּת עִבְדְּךָ, וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר יִתְפַּלְלוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה,
וְאַתָּה תִּשְׁמַע אֶל מְקוֹם שַׁבְּתְךָ, אֶל הַשָּׁמַיִם, וְשִׁמְעֵתָ, וְסִלַּחְתָּ

(מל"א ח: כט-ל).

דבר אחר: נִבְאָנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה -

אתה מוצא ביעקב שראה אותו בנוי, וראה אותו חרב, וראה אותו בנוי,
שנאמר: "וַיִּירָא וַיֹּאמֶר: מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה" - הרי בנוי,
"אֵין זֶה" - הרי חרב,

"כִּי אִם בַּיִת אֶל־לֵהִים, נִזְהָר שְׁעַר הַשָּׁמַיִם" - הרי בנוי ומשוכלל לעתיד לבא.
(ספרי דברים פסקא שנב על בר' כח: יז)

דבר אחר: נִבְאָנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה - יכול זה ארץ ישראל?

כשהוא אומר: "וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת" - הרי ארץ ישראל אמורה!
ומה תלמוד לומר "וַיִּבְאָנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה"?
בשכר ביאתנו "אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה", נתן לנו "אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת"

(ספרי דברים פסקא שא).

וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת - מלמד שחפץ בנו ה', כמו שנאמר:

"אִם חָפֵץ בְּנוֹ ה', וְהֵבִיא אוֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ לָנוּ; אָרֶץ אֲשֶׁר הִיא זָבַת חֵלֶב וַדְּבָשׁ."

(במ' יד: ח)

דבר אחר: וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת - יכול היא הפסולת של שאר ארצות?

תלמוד לומר "אָרֶץ זָבַת חֵלֶב וַדְּבָשׁ" - ארץ שפירותיה שמנים כחלב ומתוקים כדבש, ללמדך שארץ
ישראל גבוהה ומתוקה ומשובחת מכל הארצות

(ילקוט שמעוני ישעיהו רמז תא).

אָרֶץ זָבַת חֵלֶב וַדְּבָשׁ - ר' אליעזר אומר: "חֵלֶב" - זה חלב הפירות, "דבש" - זה דבש תמרים.

רבי עקיבא אומר: "חֵלֶב" - זה חלב ודאי, "דבש" - זה דבש היערות

(מכילתא דרשב"י יג, ה).

פעם אחת נכנס רבי לבני ברק, ומצא שם אשכול רובץ כעגל בן שלש שנים.

פעם אחת הלך ר' יהושע לסכנין, ומצא עז רבוצה תחת התאנה,

וחלב שותת ממנה, ודבש יוצא מן התאנה ומתערבין זה בזה

(מדרש תנאים לדברים כו, ט).

דבר אחר: אָרֶץ זָבַת חֵלֶב וַדְּבָשׁ - אין עם ישראל מתברך אלא בארץ הזאת, כמו שנאמר:

הַשְּׁקִיפָה מִמַּעוֹן קִדְשֶׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ,

כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבוֹתֵינוּ - אָרֶץ זָבַת חֵלֶב וַדְּבָשׁ (דב' כו: טו).

"אשר נשבע לאבותיך" - הכל בזכות אבותיך (מכילתא דרשב"י יג, ה).

הרב ד"ר דוד מישלוב

מושב חמד

הדף מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע

כתובתנו באינטרנט: <http://www.biu.ac.il/JH/Parasha/>